

PALVELUVERKKOJEN YHTEISTYÖRYHMÄ

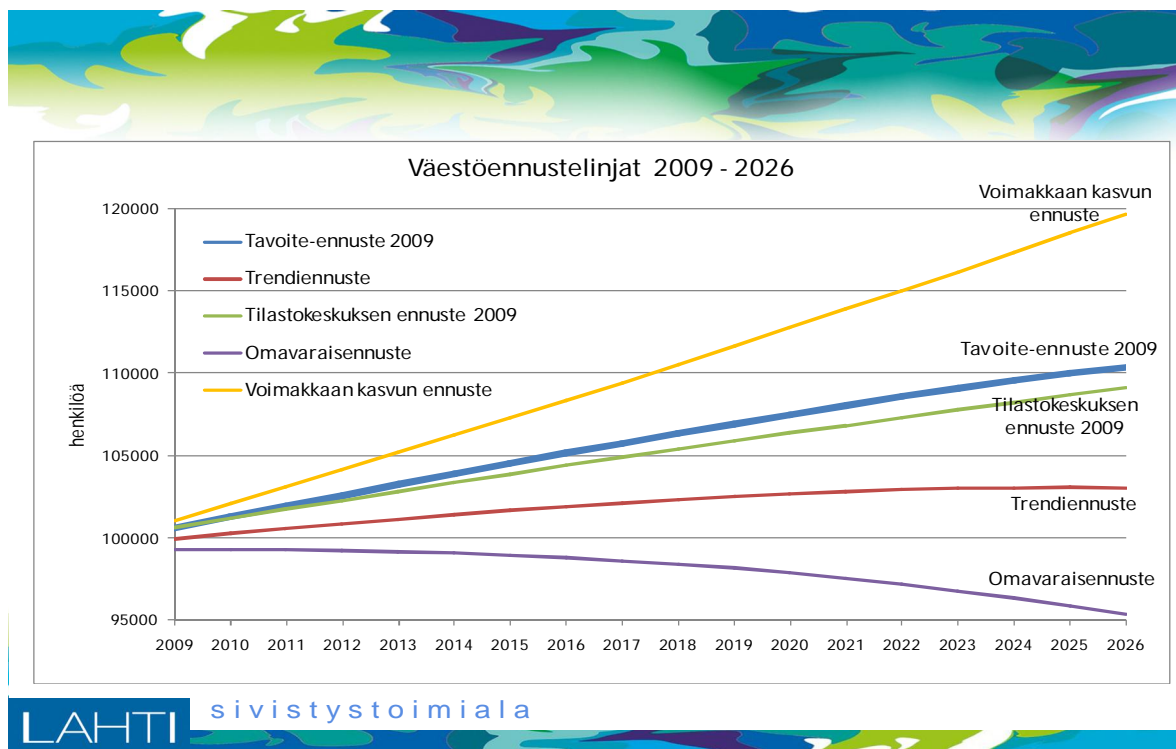
Loppuraportti 2011

1. Taustaa

1.1. Väestön kehitys ja väestörakenne

Lahti on pinta-alaltaan 154,5 km² ja yli 700 asukkaan maaneliökilometri-tehokkuudellaan asukastiheydeltään yksi maan tiiveimmistä kaupungeista. Lahden väkiluku on 101 574 henkilöä (12/2010).

Kaupunginvaltuuston kesäkuussa 2009 hyväksymässä strategiassa on asetettu vähintään yhden prosentin vuotuinen väestön kasvutavoite. Kasvutavoite asettaa palveluiden kehittämiseksi ja kohdentamiselle sekä yleiskaavan 2025 laatimiseksi runsaasti haasteita. Yleiskaavan ratkaisut voivat muuttaa tavoitteellista kaupunkirakennetta, joka vaikuttaa rakentamiseen ja väestön sijoittumiseen.

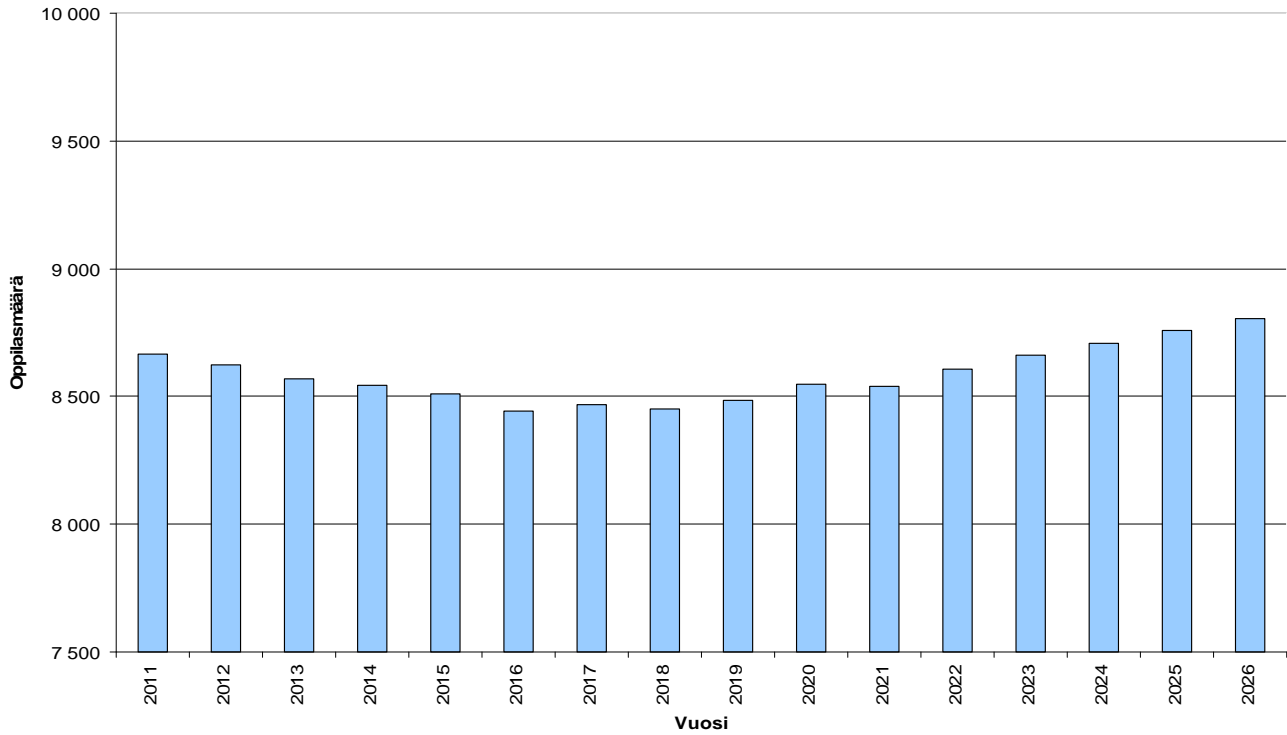

Kaavio 1. Väestöennustelinjat 2009-2026

Tavoitteellisessa väestöennusteessa arvioidaan Lahden väestön kasvavan yli 105 000 asukkaaseen vuonna 2016 ja saavuttavan 110 000 asukkaan rajan vuoteen 2025 mennessä. Tavoite-ennusteen ohella on tehty strategian mukainen **voimakkaan kasvun ennuste**, jonka mukaan väestömäärä v. 2016 on 108 000 ja vuonna 2025 118 000. Kaaviossa esitetty **trendiennuste** pohjautuu vuosien 2005 – 2007 muuttoliikkeeseen ja väestökehitykseen. Tulevien vuosien väestönkasvun oletetaan trendiennusteesta olevan 0,4 – 0,6 % vuodessa ja väestökehityksen riippuvan lähinnä maassamuuton ja siirtolaisuuden määrästä, koska omien ikäluokkien pienetessä ja ikääntyessä syntyvyys vähenee ja kuolleisuus kasvaa.

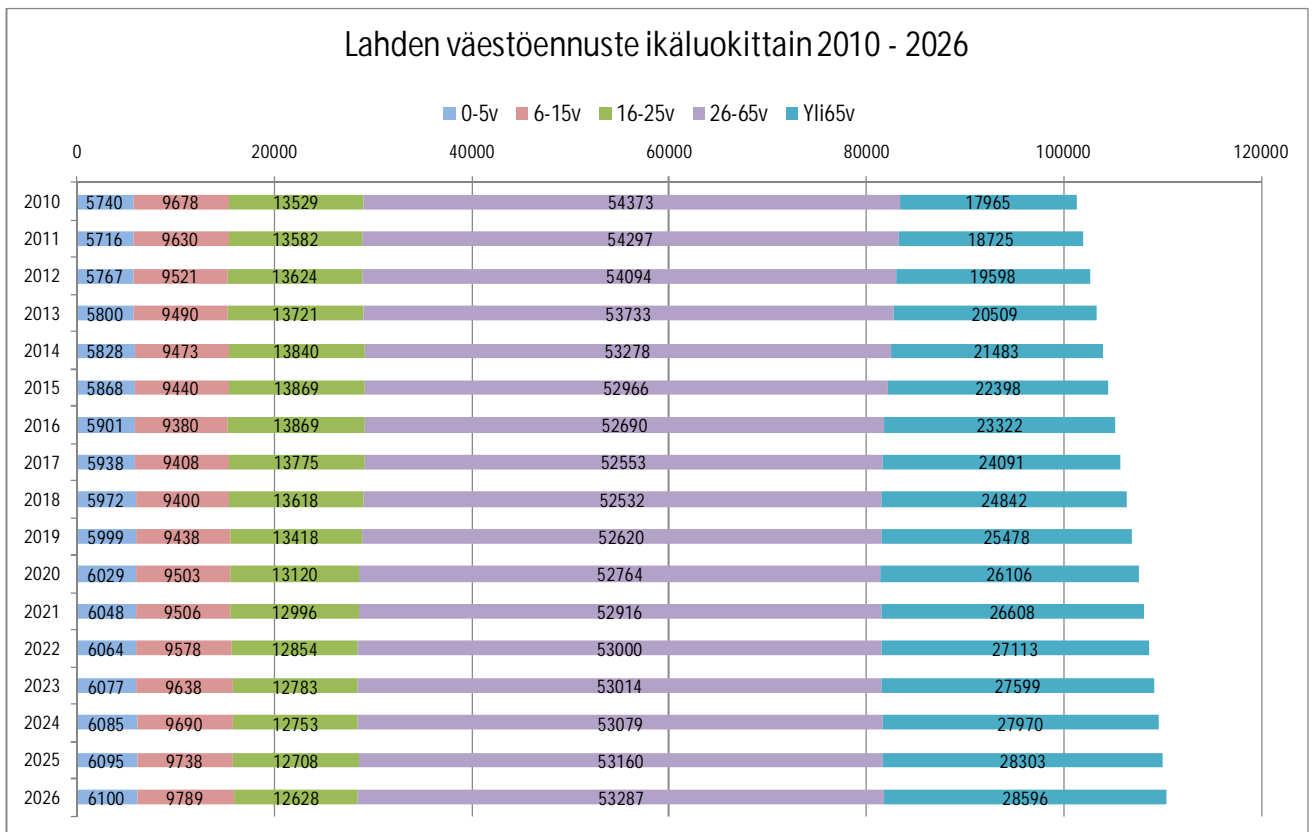
Vaikka väkiluku kasvaa Lahdessa tavoitteellisen tai jopa strategian mukaisen voimakkaan kasvun ennusteen mukaisena, ei lasten määrä muutu oleellisesti nykyiseen lapsimäärään nähden.

Väestöennuste (7-15 v) vuosille 2011-2026

Kaavio 2. Väestöennuste 7-15 –vuotiaiden määrstä vuosina 2011-2026

Kouluikäisten lasten määrä säilyy väestöennusteen mukaan lähes nykyisellä, vuoden 2010 tasolla väestöliikkeestä huolimatta.

Kaavio 3. Väestöennuste ikäluokittain vuosille 2010-2026

Väestöennuste ikäluokittain vuosille 2010 – 2026 osoittaa, että lasten ja nuorten suhteellinen osuus säilyy tasaisena, sen sijaan yli 65 –vuotiaiden määrä kasvaa, mikä on otettava huomioon palvelurakenteessa ja palveluiden kohdentamisessa. Väestörakenteesta nähdään myös se, että huoltosuhde kasvaa jatkossa yhä voimakkaammin.

1.2. Lahden kaupungin tuottavuusohjelma – sivistystoimialan tuottavuusohjelma

Sivistystoimialan tuottavuusohjelmassa tavoitellaan 1,64 miljoonan euron kustannushyötyä seuraavilla, vuosille 2010-2012 suunnatuilla toimenpiteillä:

1.2.1. Palveluverkkotarkastelut

Palveluverkkotarkastelun tavoitteena on turvata toimivat ja tarkoituksenmukaiset tilat sivistystoimialan palveluille. Sivistystoimialan toimintaa harjoitetaan 188 kiinteistössä. Kiinteistöjen vuokra- ja ylläpitomenot olivat vuonna 2009 25,3 milj. €, joka on 15,7 % toimialan kokonaismenoista. Kiinteistöjen käytön tehostaminen on merkittävässä osassa sivistystoimialan tuottavuutta tarkasteltaessa. Palveluverkkotarkastelussa kiinnitetään huomiota

- käyttötarkoitusten muutoksiin
- yhteiskäyttöisyyden lisäämiseen
- suurempien toimintayksiköiden muodostamiseen
- huonokuntoisista ja epäkäytännöllisistä tiloista luopumiseen
- uusien palvelukonseptien luomiseen.

Tarkastelu kohdistuu 15 – 20 kiinteistöön.

Palveluverkkojen tehostaminen vaikuttaa henkilöstökustannuksia vähentävästi, kun henkilöstön työpanosta voidaan yhdistää toimintapisteitä vähentämällä. Henkilöstömäärä vähenee myös eläköitymisen myötä.

Sivistystoimialalla käydään läpi seuraavat palveluverkot, joita koskevat toimenpiteet yhteen sovitetaan alueellisesti:

- kouluverkko
- päivähoitoverkko
- kirjastoverkko
- nuorisotyön verkko
- kulttuuriryön verkko
- liikuntaverkot

Palveluverkkojen tarkastelun toimenpiteillä tavoitellaan yhteensä 1,2 miljoonan euron menojen hillintää vuositasolla.

Lisäksi sivistystoimialan tuottavuusohjelmassa on tarkasteltu seuraavia toimenpiteitä:

- erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden toimintamalli Lahdessa
- varhaiskasvatuspalveluiden palvelutuotannon ohjaus
- kulttuurista ja liikunnasta hyvinvointia - Kulttuuri- ja liikuntatoimen vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen
- prosessityö sivistystoimialan tuottavuustoimena

Yhteenvedona sivistystoimialan tuottavuusohjelman vaikuttavuudesta ja toimenpiteistä voidaan todeta seuraavaa:

- palvelutuotantoa uudistetaan ja huolehditaan lähipalveluista
- palvelut järjestetään monikanavaisina ja yhteiskäyttö lisääntyy

- sähköiset asiointimahdollisuudet ja matalan kynnyksen palvelupisteet lisääntyvät
- muodostetaan suurempia toimintayksiköitä huolehtien palveluiden alueellisesta saataavuudesta ja laadusta
- palvelutuotanto tehostuu ja tuottavuus lisääntyy
- kuntalaislähtöisyys korostuu
- kaupungin rooli harrastustoiminnan järjestäjänä muuttuu ja palveluja tuotetaan yhteistyössä. Toiminta monipuolistuu ja nuoria kohdataan myös verkkoyhteisöjen kautta. Tavoitteena on toimiva ja tehokas alueellinen yhteistyö.
- nuorisotalotoiminta keskitetään suuralueille ja keskustan erilliset toimitilat kootaan yhdeksi toimintakeskukseksi
- huomioidaan kirjastojen uudenlainen rooli ja uusien palvelukonseptien kehittäminen tulevaisuudessa

1.3. Edellisen kouluverkkojen päätökset ja niiden taloudelliset vaikutukset

Lahden kaupungin asuntoalueiden kasvun myötä Ahtialaan valmistui 1990-luvulla alakoulu ja 2000-luvun alussa yläkoulu sekä Karistoon alueen rakentumisen myötä päiväkotia ja alakoulu (1-2 luokat) vuonna 2010. Samanaikaisesti oppilasmäärien väheneminen koko kaupungin tasolla aiheutti tarpeen tarkastella kaupungin tiivistä kouluverkkoa.

Lahden peruskouluverkkoa tarkasteltiin edellisen kerran vuonna 2005. Samaan aikaan lukioverkkoa tiivistettiin siten, että Mukkulan ja Salinkallion lukiot yhdistettiin Kannaksen lukioon. Tällöin perusopetukseen vapautui 430 laskennallista oppilaspaiikkaa. Silloisen työryhmän ensisijaisena tehtävänä oli valmistella ehdotusta yhtenäiseen perusopetukseen siirtymisestä Lahden kaupungissa. Työryhmän toimeksianto laajeni koko kaupungin kouluverkkoa koskevaan suunnittelu- ja kehittämistyöksi. Työryhmän esittämiä kehittämistoimenpiteitä on toteutettu vuodesta 2006 alkaen.

Kehittämistoimenpiteet:

- Oppilaiden koulupolku on selkeytetty.
- Alakoululle on määritelty tilastoalueisiin perustuvat oppilaaksiottoalueet.
- Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö tiivistyi.
- Koulutilojen käyttö tehostui pienten koulujen (Saksala, Metsäpelto, Riihelä) lakkautusten myötä.
- Yhtenäiskouluja lisättiin (Kivimaa, Mukkula).
- Vuorikadun oppilaat siirrettiin Harjun kouluun.
- Parakkien käyttö koulutiloina vähentyi (Puistola ja Lounaanpuisto poistettu, Lyseon parakki poistuu kesällä 2010).
- Vuoden 2007 alusta käyttöön otettu aluerehtorimalli on edesauttanut yhteisten linjausten ja tasapuolisuuden toteutumista Lahden peruskouluissa.

Erityisopetukseen on nimetty koordinaattori ja laadittiin kehittämissuunnitelma. Erityiskoulut integroitiin hallinnollisesti yleisopetuksen kouluihin Kanervikon sairaalalukua lukuun ottamatta (Harjukatu Jalkarannan kouluun, Kivipuisto Salinkallion kouluun, Puistola Kärpäsen kouluun, Lounaanpuisto Kiveriön kouluun ja Kaikuharju Liipolan kouluun, Kallio Liipolan ja Launeen kouluihin). Suuralueille muodostettiin alueellisia erityisluokkia.

Säästöjä kouluverkkojen toimenpiteistä syntyi **yhteensä 836 600 €/vuosi** vuoden 2006 kustannustasolla laskettuna. Lakkautetuille kouluille on löydetty myös jatkokäyttötarkoitukset:

- Vuorikadun koulu on kansanopiston käytössä (rakennus myyty, tontti vuokralla) sekä osa tontista on kaavoitettu uuteen asuinrakentamiseen
- Metsäpellon koulu on purettu ja tontti on kaupungin maaomaisuudessa vapaana toimittarakennusten tonttina. Tontin hinta on 200 310 € (hinta voimassa 31.7.2012 saakka).

- Saksalan koulu on päiväkotikäytössä
- Kallion koulu on Kristillisen koulun käytössä
- Riihelän koulu on todettu viime vuonna niin huonokuntoiseksi, että kiinteistö on tällä hetkellä tyhjänä. Koulun ja palvelukeskuksen alue on tarkoitus kaavoittaa kokonaisuutena palvelujen ja asumisen alueeksi.

1.4. Yleiskaavatyö

Lahden yleiskaava 2025:n valmistelu ja yhteistyö on tuonut palveluverkkotarkasteluun tarpeellista lisätietoa kaupungin rakenteellisesta kehityssuunnasta ja suuralueiden muuttumisesta tulevina vuosina.

Yleiskaavan 2025 tavoitteiden mukaisesti uutta asutusta pyritään sijoittamaan olemassa olevien palveluiden läheisyyteen ja siten, että palvelut on saavutettavissa kevyen liikenteen ja julkisen liikenteen yhteyksiä pitkin. Palveluiden sijaintia ei määritellä etäisyytenä vaan palveluiden saavutettavuutena. Palveluiden sijainnin ja sisällön muuttuminen tarpeiden mukaan sisältyy tavoitteeseen.

Yleiskaavan luonnosvaihtoehtojen perusteella uusi asutus sijoittuu pääosin Lahden kaupungin itä- ja eteläosaan. Keskustaa ja sen lähiympäristöä pyritään tiivistämään ensisijaisesti kerrostalovaltaisena. Lähiöiden täydennysrakentamista pyritään erityisesti edistämään olemassa olevien palvelujen läheisyydessä. Pohjois- ja länsiosan kasvu riippuu merkittävästi nykyisen rakenteen tiivistämisestä, minkä toteutumisen hallinta on vaikeaa.

Yleiskaavan 2025 aikataulutavoitteen mukaan luonnosvaihtoehdot valmistuivat vuonna 2010 ja palautteen perusteella vuonna 2011 kootaan yksi luonnos ja syksyllä yleiskaavaehdotus, joka saatetaan päätöksentekoon vuonna 2012.

Yleiskaavoituksella tuetaan olemassa olevan palveluverkon tehokasta käyttöä täydennysrakentamisen ja tarvittaessa uusien yhteyksien avulla sekä osoittamalla jo yleiskaavatasolla palvelujen alueita tiedossa olevien tarpeiden mukaisesti. Tavoitteena olevan palvelujen joustavan toteuttamisen ja muuttamisen kaavoituksessa mahdollistaa parhaiten palvelualueiden sisällyttäminen yleiskaavassa taajamatoimintojen alueisiin ja asemakaavoissa useiden käyttötarkoitusten korttelialueisiin.

1.5. Tilaohjelma / investointiohjelma

Kaupungin suoraan omistamasta tilakannasta sivistystoimialan käytössä on kaksi kolmasosaa. 1.1.2011 tämä oli laajuudeltaan n. 255 000 m². Lisäksi tulevat yksityisiltä tahoilta vuokratut tilat. Pinta-alan perusteella hieman yli puolet sivistystoimialan tiloista on kouluja.

Kaupungin omistamien rakennusten korjausvelka oli vuoden 2009 lopussa n. 47,9 milj. €, joka väkilukuun suhteutettuna on Suomen suurimpien kaupunkien keskitasoa. Sivistystoimialan hallinnassa olevien rakennusten kuntoluokka on keskimäärin n. 75 %, mitä pidetään käytettävyyden alarajana. Keskimäärin siis puolet rakennuksista alittaa tämän rajan. Kouluista ja päiväkodeista arviolta noin kolmannes on välittömän peruskorjauksen tarpeessa.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusten tulee, paitsi soveltua tarkoitukseensa, olla myös terveellisiä ja turvallisia sekä täyttää olennaiset tekniset vaatimukset ja sopia ympäristöön.

Taloussuunnitelman yhteydessä hyväksyttävässä investointiohjelmassa rakennusten perusparannushankkeet on pyritty asettamaan teknisen kunnan mukaiseen järjestykseen. Aina pe-

rusparannus ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen vaihtoehto, vaan joskus vanhat rakennukset on syytä korvata uusilla.

Kustannuksiltaan sekä perusparannukset että uusien tilojen rakentaminen ovat suuria investointeja, jotka vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Taloudellisin perustein on syytä pyrkiä tehokkaaseen tilankäyttöön ja korkeaan käyttöasteeseen.

Ensisijaisena tavoitteena toimitilainvestoinneissa on kuitenkin oltava toiminnallinen tarkoituksenmukaisuus sekä tilojen terveellisyys ja turvallisuus. Yhdistämällä toiminnalliset, tekniset ja taloudelliset tarkastelut päästään kokonaisuuden kannalta parhaimpaan lopputulokseen.

1.6. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Asiakkaiden palvelutarpeet ovat yhä enemmän yksilöllisiä ja eriytyviä, mikä on kunnille suuri haaste. Yksilöllisen palvelun vaateisiin voidaan vastata sähköisillä palveluilla sekä lisäämällä itsepalvelun mahdollisuutta aina kun se on tarkoituksenmukaista. Asiakkaiden omaehtoinen toiminta on jatkossa keskeistä ja sitä voidaan tukea kuntakohtaisilla toimintamalleilla.

Asiakaslähtöisen palvelun suunnittelun lähtökohtana ovat asiakas sekä asiakkaan muuttuvat palvelutarpeet ja palvelukäyttäytyminen. Asiakkaalle tärkeintä on palvelun saatavuus ja sen esteetön saavutettavuus mahdollisimman vähällä vaivalla.

Palvelujen saatavuus edellyttää, että palvelu voidaan tuottaa kustannustehokkaasti ja että palvelun tuottamiseen on riittävästi osaavaa henkilökuntaa palvelun laadun ja toimivuuden turvaamiseksi ja asiakaskysynnän tyydyttämiseksi.

Palveluverkko muodostuu osin lähipalveluista ja osin eriasteisesti keskitetyistä palveluista. Lähipalveluina toteutetaan ensisijaisesti palvelut, joiden käyttö on päivittäistä tai usein toistuvaa ja joille on tunnusomaista turvallisuuden ja saavutettavuuden varmistaminen. Lähipalvelu ei välttämättä edellytä fyysistä toimipistettä. Lähipalveluilla tuetaan asiakkaan omaehtoista selviytymistä kotona ja sitä tarjotaan lähellä asiakasta tai kotiin.

Lahden kaupunkirakenne mahdollistaa palvelujen hyvän saatavuuden ja saavutettavuuden yhteistyössä yli toimialarajojen ja muiden palveluntuottajien kuten valtion, yksityisten ja kolmannen sektorin kanssa.

Lahden väestöpohja puolestaan mahdollistaa monipalveluiden kehittämisen ja toteuttamisen keskitettynä ainakin kahteen eri kaupunginosapisteeseen esimerkiksi kauppakeskusten tai lähikirjastojen yhteyteen. Mm. Trio -kauppakeskuksessa sijaitseva terveystioski on saanut kuntalaisilta erinomaista palautetta sijaintinsa ja palvelukokonaisuutensa johdosta.

Monipalveluita kehitettäessä on otettava huomioon eri ikä- ja käyttäjäryhmien tarpeet ja mahdollisuudet hyödyntää palveluita. Kaupungin omien palveluiden osalta palvelujen sähköistäminen ja asiakkaiden oma aktiivisuus ovat osa tuottavuuden tavoitteiden saavuttamista ja kehittämisen kohteena tulevina vuosina.

2. Yhteistyöryhmän kokoonpano, tehtävä ja aikataulu

Lahden kaupunginhallitus asetti 21.6.2010 (400 §) luottamushenkilöistä, viranhaltijoista sekä asiantuntijoista koostuvan palveluverkkojen yhteistyöryhmän valmistelemaan sivistystoimialan

palveluverkkolinjauksia ja kehittämissuunnitelmia taloussuunnitelmavuosien 2011 – 2013 pohjaksi. Palveluverkkojen yhteistyöryhmän työ päättyy helmikuussa 2011.

Yhteistyöryhmän jäseniksi ja varajäseniksi nimettiin:

Juha Rostedt, puheenjohtaja	Merja Vahter, varajäsen
Jari Hartman, varapuheenjohtaja	Ulla Vaara, varajäsen
Timo Räihä, jäsen	Pasi Kousa, varajäsen
Rami Lehto, jäsen	Raimo Kotala, varajäsen
Saara Vauramo, jäsen	Kirsti Vaara, varajäsen
Anneli Viinikka, jäsen	Pekka Komu, varajäsen
Martti K. Lehto, jäsen	Terttu Pohjolainen, varajäsen
Pekka Järvinen, jäsen	Sonja Falk, varajäsen
Saila Lehtomäki, jäsen	Timo Kukkonen, varajäsen
José Valanta, jäsen	Sari Alm, varajäsen
Anne Karvinen-Jussilainen, jäsen	Veli-Pekka Toivonen, varajäsen
Ulla Sepponen, jäsen	Hannele Poutanen, varajäsen
Markus Lahtimo, jäsen	Pirjo Boman, varajäsen
Maritta Vuorinen, jäsen	
Tiina Granqvist, jäsen	
Tuula Kuvaja, sihteeri	

Asiantuntijoiksi nimettiin:

Mika Harju, päivähoitojohtaja
Lassi Kilponen, opetus- ja kasvatusjohtaja
Heikki Turunen, lukiojohtaja
Marja Malminen, kirjastotoimenjohtaja
Jouni Kivilahti, nuorisotoimenjohtaja
Leena Pirttilä, rakennuttajapäällikkö

Aikataulu syksyn budjettivalmisteluun liittyvien palveluverkkoesitysten tekemiseksi oli haasteellinen, joten puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja käynnistivät palveluverkkojen yhteistyöryhmän työn elokuussa rivakasti.

Kokouksia pidettiin yhteensä kolmesta ja niistä tehtiin muistiot. Tutustumiskäyntejä toteutettiin Anttilanmäen, Salpausselän, Lyseon ja Metsäkankaan peruskouluihin, Salpausselän ja Lyseon lukioihin, Kiveriön, Launeen ja Liipolan kirjastoihin sekä Espoon kaupungin kirjasto- ja yhteispalveluihin Selloon ja Entresseen.

Espoon yhteispalvelukonseptia esiteltiin 17.12.2010 kaupunginhallitukselle ja johtaville viranhaltijoille pidetyssä tilaisuudessa.

Kuulemistilaisuuksia järjestettiin seuraavasti:

29.9.2010 kirjastoverkkoon liittyvät kuulemiset

- Kiveriön Omakotiyhdistys
- Kivimaan koulun vanhempainyhdistys
- Kiveriön koulun vanhempainyhdistys
- Launeen omakotiyhdistys
- Metsä-Hennalan asukasyhdistys
- Kerinkallion omakotiyhdistys
- Ali-Juhakkalan omakotiyhdistys
- Nikkilän omakotiyhdistys
- Liipolan lähiöseura
- Liipola-Kaikuharjun koulun vanhempainyhdistys

30.9.2010 kouluverkkoon liittyvät kuulemiset

- Nuorisovaltuusto
- Laseva ry
- Anttilanmäki-Kittelän asukasyhdistys ry
- Anttilanmäen koulun vanhempainyhdistys
- Pirttiharjun omakotiyhdistys ry
- Metsäkankaan koulun kodin ja koulun yhteistyöryhmä
- Lyseon peruskoulun vanhempainyhdistys
- Lyseon peruskoulun oppilaskunta
- Lyseon lukion oppilaskunta
- Salpausselän peruskoulun vanhempainyhdistys
- Salpausselän lukion vanhempainyhdistys
- Salpausselän peruskoulun oppilaskunta

6.10.2010 kouluverkkoon liittyvät urheiluseurojen kuulemiset

- Lahden Ahkera
- Pelicans
- Lahden hiihtoseura
- PHLU – Päijät-Hämeen liikunta ja urheilu

Palveluverkkojen yhteistyöryhmälle esiteltiin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, kirjasto- ja tietopalveluiden ja nuorisopalveluiden lisäksi kulttuurikeskuksen ja liikuntapalveluiden palvelutuotantoa ja toimintakonseptia.

Kulttuurikeskuksen (ent. kulttuuritoimi) osalta selvitystyötä tilojen osalta on tehty jo vuonna 2007, jolloin esillä yhtenä vaihtoehtona oli tilojen sijoittuminen Konserttitaloon. Kulttuurikeskuksen vuokraamat Kansantalo ja Pikkuteatteri ovat kustannuksiltaan suuret, joten tilaratkaisujen tekeminen on yksi keskeisimmistä Kulttuurikeskuksen palvelutoimintaan ja talouteen vaikuttavista asioista.

Liikuntapalvelut on toteuttanut palveluverkkoon liittyviä toimenpiteitä 2000 –luvulla mm. ulkoistamalla palveluverkon osia. Kiinteistöjen peruskorjaukset/toiminnalliset muutokset on toteutettu siten, että kiinteistöjen ympärivuotinen käyttö on kasvanut. Liikuntapalveluilla on vuosittain yli 2 miljoonaa suoritetta ts. joko liikunnan harrastamiskeroja ja/tai seurantakertaa. Jatkossa palveluverkon tarkastelu kohdennetaan mm. ulkoliikuntapaikkoihin sekä erityisesti sellaisiin kiinteistöihin, joihin on sidottu suuria resursseja ja joiden kustannukset eivät ole voimassa oleviin sopimuksiin sidottuja ja jotka eivät saa aikaan riittävän suurta suoritteiden tuotantoa käytettyihin resursseihin nähden. Myös henkilöstömitoitukseen ja työtehtävien uudelleen organisointiin on kiinnitetty huomiota hyödyntäen luonnollista poistumaa ja henkilöstön ammatillista osaamista.

3. Palveluverkkojen yhteistyöryhmän linjaukset budjettiin 2011

Sivistystoimialan johtosäännön (5 §) mukaisesti lautakunnat päättävät toimialan alaisten toimipisteiden määrästä ja sijainnista kaupungin talousarviossa määritellyissä puitteissa, joten kaupunginvaltuusto päättää ja linjaa talousarviota hyväksyessään palveluverkon ja sen toimintayksiköiden määrän ja sijainnin.

Yhteistyöryhmä kokosi työnsä pohjaksi tuottavuusohjelman mukaisesti laaditut selvitykset ja kuuli virkamiestyöryhmien esitykset, jotka ovat pohja-aineistona palveluverkkotyöryhmän linjauksille. Virkamiestyöryhmien raporteissa on esitetty laajemmat toiminnalliset ja pedagogiset perustelut esitetyille toimenpiteille. Yhteistyöryhmän työssä otettiin myös aktiivisesti huomioon yleiskaavatyön valmistelu ja tilakeskuksen investointiohjelma.

3.1. Anttilanmäen koulun jatko

Koulun toiminta jatkuu esi- ja alkuopetuksen (esiopetus, perusopetuksen 1.-2. vuosiluokat) yksikkönä. Anttilanmäen koulun oppilasalue olisi kouluverkkoselvityksen mukaiset tilastoalueet (604 ja 605). Pienalueen 612 oppilaat sijoittuvat jatkossa Liipola-Kaikuharjun kouluun. Varhaiskasvatuspalvelut vastaa esiopetuksen järjestämisestä Anttilanmäessä ja perusopetuksen osalta koulu yhdistyy hallinnollisesti osaksi Lotilan kouluun. Hallinnollinen yhdistäminen Lotilan kouluun on edellytys riittävän oppilashuollon, oppimisen tuen ja koulun johtamisen resurssin kannalta. Anttilanmäen oppilasalueen 3.-6. vuosiluokkien oppilaat sijoittuvat jatkossa Lotilan kouluun (tilastoalueet 604 ja 604) ja pienalueen 612 oppilaat Liipolan kouluun. Esi- ja alkuopetuksen säilyttäminen Anttilanmäen koulukiinteistössä tukee alueen pienten oppilaiden koulupolun alkua ja säilyttää historiallisesti merkittävän rakennuksen alkuperäisessä käyttötarkoituksessa. Esitys esi- ja alkuopetuksen säilyttämiseksi Anttilanmäessä on pedagoginen ratkaisu ja perustuu perusopetuksen uuden lainsäädäntömuutoksen edellyttämiin toiminnallisiin muutoksiin (joustavat opetusjärjestelyt ja oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki) perusopetuksessa. Palveluverkkoyhteistyöryhmä on keskustellut esi- ja alkuopetuksen sijoittamisesta mahdollisuuksien mukaan samoihin kiinteistöihin yhtenä peruslinjauksena tulevia ratkaisuja valmisteltaessa.

Kullankukkulan 40-paikkaisen päiväkodin toiminta lakkaa ja henkilöstö siirtyy Anttilanmäkeen vastaamaan 40 esikoululaisen esiopetuksesta ja päivähoidosta. Esikouluryhmiä perustetaan kaksi Anttilanmäkeen. Esiopetuksen ja päivähoidon johtamisesta Anttilanmäessä vastaa Asemantaustan päiväkodin päiväkodinjohtaja. Muutokset toteutetaan 1.8.2011 lukien.

Säästöt vuositasolla arviolta 120 000 €

3.2. Lyseon ja Salpausselän koulujen yhdistyminen

3.2.1. Salpausselän peruskoulu ja Lyseon peruskoulu sijoitetaan Salpausselän koulun kiinteistöön

Lyseon peruskoulun nykyisellä oppilasalueella on noin 30 oppilasta yhtä vuosiluokkaa kohti. Pääosa Lyseon peruskoulun oppilaista tulee muilta asuinalueilta ja opiskelee näin muussa kuin lähikoulussaan, osa oppilaista tulee naapurikunnista. Koululla ei ole Sivistyslautakunnan päätökseen perustuvaa painotetun opetuksen tehtävää (ns. erikoisluokat). Kouluverkkoselvityksen perusteella Lyseon peruskoulun oppilaaksiottoalueen nykyiset oppilaat voivat opiskella Kivimaan, Tiirismaan tai Salpausselän kouluissa. Lyseon ja Salpausselän peruskoulujen yhdistyminen samaksi yksiköksi mahdollistaa nykyistä paremman valinnaisaineiden toteutumisen oppilaille sekä Salpausselän koulun liikuntapainotuksen kehittämisen nykyistä monipuolisemmaksi ja tiiviimmässä yhteistyössä lasten harrastustoimijoiden kanssa. Lisäksi Lyseon ja Salpausselän koulujen yhdistyminen parantaa muilla asuinalueilla sijaitsevien koulujen toimintaedellytyksiä oppilaiden sijoituessa nykyistä enemmän omiin lähikouluihinsa. Ratkaisu vähentää näin osaltaan tilaväljyyttä muiden asuinalueiden kouluissa (Salinkallio, Mukkula, Laune ja Kivimaa).

Esitetyn linjauksen mukaan Lyseon peruskouluun ei oteta uusia 7. vuosiluokan oppilaita syksyllä 2011, koulussa jatkavat 8.-9. vuosiluokat lv. 2011-2012 ja 9. vuosiluokkalaiset siirtyvät lv. 2012-2013 Salpausselän kouluun, peruskoulut yhdistyvät 1.8.2012 lukien. Keskustan alueen oppilaaksiottoalue muuttuu ja myös lähikoulu-periaate, jossa oppilas käy oman koulupiirinsä koulussa, vahvistuu. Valinnaisaineiden opiskelumahdollisuudet paranevat, erityisesti liikunnan ja matemaattis-luonnontieteellisen opiskelun osalta. Perusopetus omana yksikkönä parantaa toiminnallisuutta, mahdollistaa opettajien ammatillisen tuen, resursoinnin ja tilojen tehokkaan käytön.

Salpausselän koulun muutostyöt yhdistymisestä Lyseon peruskoulun kanssa vaatii 0,6 milj. € euron investoinnin, jonka vuokra vaikutus on 0,031 milj. €/v. Molemmat koulukiinteistöt tarvitsevat peruskuntonsa vuoksi peruskorjaukset sekä Salpausselän kiinteistö toiminnallisten tarpeidensa vuoksi myös lisärakentamista, mikäli koulu jatkaa nykyisellään yläkouluna ja lukiona.

Peruskoulujen yhdistymisestä syntyy säästöä hallinnollisten kustannusten osalta sekä opetusryhmäjäjestelyistä. Arvioitu kustannussäästö on näiden osalta 300 000 €/v.

Vuosittainen säästö käyttökuluissa on 269 000 €/v.

3.2.2. Salpausselän lukio ja Lyseon lukio yhdistetään ja sijoitetaan Lyseon koulun kiinteistöön

Lyseon koulukiinteistön toiminnallinen ja tekninen peruskorjaus vaatii 5,8 milj. euron investoinnin, josta teknisen peruskorjauksen osuus on 3,5 milj. €. Toiminnallisten muutosten osuus on 2,3 milj. €, jonka vuokra vaikutus on 0,12 milj. €/v. Vuokranlisäyksen arvioidaan korvautuvan kahden lukion yhdistämisen synergiaetujen mukanaan tuomilla toiminnallisilla säästöillä.

Lyseon vanhan osan peruskorjaus on suunniteltu alkavaksi 6/2012 ja Lyseon matalan osan peruskorjaus loppuvuodesta 2012. Korjaukset saataisiin päätökseen vuoden 2013 loppuun mennessä. Lukiolaiset mahtuvat opiskelemaan Lyseon tiloissa remontin ajan. Lukiot yhdistyvät 1.8.2014, joten syksyllä 2012 ja 2013 opiskelunsa aloittaneet opiskelijat siirtyvät yhdistettyyn lukioon, jonka opiskelijamäärä tulee olemaan n. 750. Yhdistetyssä lukiossa tulevat toimimaan yleislukion lisäksi urheilulukio sekä liikuntapainotteinen ja matemaattis- luonnontieteellinen linja.

Yhdistetyn lukion vetovoimaisuus kasvaa ja sen etuja ovat mm. seuraavat:

Opiskelijoilla on käytettävissä laajempi kurssitarjonta: Syventävien ja soveltavien kurssien valikoima on suurempi. Suuressa lukiossa opiskelijalla on myös paremmat mahdollisuudet suunnitella oma opinto- ohjelmansa, koska pakollisissa kursseissa rinnakkaiskursseiden lukumäärä on isompi. Myös suuresta opiskelijajoukosta löytyy erilaisiin hankkeisiin ja tapahtumiin enemmän toimijoita.

Seuraavien vuosien painopistealueena Lahden lukiokoulutuksessa on antaa opiskelijoille entistä paremmat mahdollisuudet käyttää hyväkseen koko Lahden lukioiden opetustarjontaa. Yhdistetty lukio tiivistää entisestään lukioverkkoa ja mahdollistaa siten tiiviimmän lukioiden välisen yhteistyön.

Suuressa lukiossa pystytään järjestämään opetus kustannustehokkaammin. Suurempi kurssitarjonta mahdollistaa kurssien tehokkaamman täytön. Kurssit voidaan täyttää tasaisemmin, kun käytössä on useampia rinnakkaiskursseja. Lisäksi kahden erillisen lukion vajaasti täytetyt kurssit voidaan yhdistää, jolloin uudessa lukiossa kurssisäästöä tulee n. 50-60 kurssia.

Hallinnoinnin kannalta etuja ovat:

Lukio omana yksikkönä selkeyttää ja tehostaa hallintoa, helpottaa opettajaresursointia ja sijaisjärjestelyjä, lisää kollegiaalista tukea, tilojen tehokasta käyttöä ja opiskelijapalveluita. Kurssitarjonta laajenee ja käytännön yhteistyö tiivistyy sekä päällekkäisyydet poistuvat.

Toiminnallisten muutosten vuokra vaikutus (0,12 M€) korvautuu kurssitarjontaa tehostamalla.

3.3. Kiveriön kirjaston lakkauttaminen

Kiveriön kirjaston palvelut esitettiin toteutettavan jatkossa kirjastoautopalveluina ja kotipalveluina.

Säästöt 15 000 €v. 2011 ja jatkossa 75 000 €v.

Kustannukset vähenevät kiinteistö-, aineisto- ja henkilöstökulujen osalta. Henkilöstömenot vähenevät yhden henkilötyövuoden (1 htv) verran eläköitymisen myötä. Tuottavuutta ja laatua lisäävät henkilöstöresurssien (1 htv) kohdentamisella mediakasvatus- ja verkkopalvelutehtäviin.

4. Kaupunginvaltuuston talousarvio 2011 ja taloussuunnitelma 2012-2013

Kaupunginvaltuusto hyväksyi talousarvion käsittelyn yhteydessä seuraavat sivistystoimialan palveluverkkoa koskevat linjaukset ja niiden mukaiset taloudelliset vaikutukset:

4.1. Varhaiskasvatuspalvelut

Anttilanmäen koulun toiminta muuttuu siten, että 1-6 -vuosiluokkien koulusta tulee 0-2 -vuosiluokkien toimintaan keskittyvä yksikkö. Hallinnollisesti Anttilanmäen koulu siirtyy osaksi Lotilan koulua. Yksikköön siirtyy 40 -paikkaisen Kullankukkulan päiväkodin toiminta, jonka toiminta erillisenä toimintayksikkönä loppuu. Kustannusvaikutukset huomioidaan käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä.

4.2. Perusopetuspalvelut

Anttilanmäen koulun toiminta muuttuu siten, että 1-6 -vuosiluokkien koulusta tulee 0-2 -vuosiluokkien toimintaan keskittyvä yksikkö. Hallinnollisesti Anttilanmäen koulu siirtyy osaksi Lotilan koulua. Yksikköön siirtyy 40 -paikkaisen Kullankukkulan päiväkodin toiminta, jonka toiminta erillisenä toimintayksikkönä loppuu. Kustannusvaikutukset huomioidaan käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Lyseon ja Salpausselän koulujen yhdistyminen toteutetaan vaiheittain siten, että yläkoulut yhdistetään lukuvuonna 2012 ja lukiot lukuvuonna 2014. Lyseon yläkouluun ei oteta enää uusia 7 -vuosiluokan oppilaita syksyllä 2011.

Perusopetuksen budjettiin lisättiin Anttilanmäen yksikön toimintaa varten 81 000 euroa.

4.3. Lukiokoulutus

Lyseon ja Salpausselän koulujen yhdistyminen toteutetaan vaiheittain siten, että yläkoulut yhdistetään lukuvuonna 2012 ja lukiot lukuvuonna 2014. Lyseon vanhan osan peruskorjaus alkaa kesällä 2012, mikä on huomioitu talousarvion investointiosassa.

4.4. Kirjasto- ja tietopalvelut

Kirjastojen edellytykset toimia kaupungin lähipalvelupisteinä tutkitaan vuoden 2011 syyskuun loppuun mennessä.

5. Palveluverkkojen yhteistyöryhmän linjaukset vuosille 2012-

5.1. Liipola-Kaikuharju

Koulu sijoitetaan uudisrakennukseen, johon sijoittuvat Kallion ja Liipolan päiväkodit sekä mahdollisesti muita sivistystoimialan palveluita.

Korvattavien päiväkotien nykyiset tilavuokrat ovat n. 130 000 €/v. Kaupungin toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuosille 2011 – 2013 ei sisälly rakentamisaikataulu, mutta suunnitteluun varattu määräraha sisältyy.

Toiminnallisista muutoksista saatavat säästöt vuositasolla arviolta 20 000 €

5.2. Jalkaranta

Koulun tiloihin Ahonkulman päiväkodin yhteyteen siirtyvät Kankolan päiväkotit (evakkotiloissa) ja Honkalanpuiston päiväkotit (satelliitti) sekä kirjastopalvelut.

Korvattavien päiväkotien nykyiset tilakustannukset 140 000 €/v. Rakentamisaikataulu ei sisälly kaupungin toiminta- ja taloussuunnitelmaan vuodelle 2011 – 2013.

Osana Jalkarannan koulun hankesuunnitelmaa selvitetään myös uudisrakennusvaihtoehdon tarkoituksenmukaisuus.

Toiminnallisista muutoksista saatavat säästöt vuositasolla n. 30 000 €

5.3. Kiveriö

Koulun toiminta jatkuu mutta rakennuksen huonon kunnon vuoksi tarvitaan lähivuosina koulun perusteellinen peruserän tai uudisrakennus.

5.4. Metsäkangas

Koulun toiminta siirtyy Kärpäsen kouluun. Koulun toiminnan siirtämisestä saatavat **säästöt perusopetukselle ovat yhteensä 460 000 €/v** (oppilaat siirtyvät Kärpäsen kouluun).

Koulukiinteistöön siirtyvät Metsäkankaan päiväkotit ja puolet yhdistettävästä Riihelän ja Pirttiharjun päiväkodista (Riihelän ja Metsäkankaan päiväkotien toiminta loppuu). Selvitystä Pirttiharjun ja Riihelän päiväkotien korvaavan kiinteistön sijoittumisesta Riihelän tai Pirttiharjun alueille kiihdytetään. Korvattavien päiväkotien nykyiset tilakustannukset ovat 140 000 €/v. Liikuntatilat pysyvät liikuntatoimen käytössä.

Metsäkankaan koulun tiloihin pyritään sijoittamaan päiväkotitoimintaa ja pitämään rakennus kaupungin palvelutuotannon käytössä. Alueen nuorisotila sijoitetaan joko vapautuvaan Metsäkankaan päiväkotiin tai Metsäkankaan koulun yhteyteen.

Toiminnallisista muutoksista saatavat säästöt vuositasolla n. 30 000 €

5.5. Koulujen kunnostustarpeiden kiireellisyys

Työryhmä korostaa Liipola-Kaikuharjun, Jalkarannan ja Kiveriön koulujen kunnostustarpeiden kiireellisyyttä.

5.6. Nuorisopalvelut

Nuorisotalotoimintaa **keskitetään suuralueille** ja keskustan erilliset **toimitilat kootaan** toimintakeskukseksi

Länsi-Lahti: Metsäkankaan nuorisotilan toteuttaminen

Etelä-Lahti: selvitetään yhteispalvelumalli muiden toimijoiden kanssa

Keskusta-alue: erilliset toimipisteet yhdistetään Sammonkadun toimintakeskukseksi. Sammonkadulta käyttöön lisätilaa n. 1300 m² (nykyisin käytössä n. 4000 m²)

Kustannussäästöt: Keskusta-alue n. 10 000 euroa tilakustannuksissa vuodessa (+Etelä-Lahti suunnitelmien tarkentuessa)

5.7. Eteläisen Lahden yhteispalvelut

Selvitetään Launeen ja Liipolan kirjastopalvelujen ja alueen nuorisopalvelujen yhteisten tilojen ja toimialarajat ylittävät yhteispalvelujen toteutusmallit (aukioloajat, palvelukonsepti, yhden ja kahden palvelupisteen malli).

Yhden palvelupisteen malli: Liipolan (366 m²) ja Launeen (380 m²) kirjastojen ja Apilakadun nuorisotilan yhdistäminen

Kahden palvelupisteen malli - monitoimitilat Etelä-Lahteen:

- Liipolan lähikirjastomalli koulukiinteistön hankesuunnittelun yhteydessä
- Launeen kirjaston tila- ja yhteispalveluratkaisuvaihtoehtojen selvittäminen

5.8. Kirjastomediakeskuspalvelut

Selvitetään kirjastomediakeskuspalvelujen ja muun tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämismahdollisuudet koulujen käytössä ns. oppimiskeskusajattelumallin mukaisesti.

5.9 Kulttuuripalvelut

Selvitetään v. 2011 aikana kulttuurikeskuksen tilojen tarve ja keskittämisen mahdollisuudet toiminnallista lähtökohdista käsin.

6. Palveluverkkotarkastelun taloudellinen näkökulma

Palveluverkkojen tarkastelulla tavoitellaan sekä nopean aikavälin menoleikkauksia että tuottavuutta. Tuottavuuden parantamisen lähtökohtana on, että palvelujen laatu ei heikkene vaan palvelulla on edelleen samat vaikutukset kuin aikaisemminkin (esim. opetuksen taso ei heikkene). Tuottavuuden tavoittelu on kestävää ja kauaskantoista taloudenpitoa mutta se voi vaatia investointeja, mikä estää välittömän menonleikkauksen aikaansaamisen.

Palveluverkkojen tarkastelu koskee ensisijaisesti toimitiloja sekä tuki- ja oheispalveluja. Palveluverkot vaikuttavat myös kustannuksiltaan merkittävämpään tuotannontekijään, työvoimaan: keskittämisessä ja siirtymisessä suurempiin yksiköihin saavutetaan skaalaetua työvoiman suhteen. Skaalaetu voi merkitä palvelun laadun paranemista esim. tarjonnan monipuolisuuden lisääntymistä ja haavoittuvuuden vähenemistä. Nykyaikaiset investoinnit, joita suuriin yksiköihin kannattaa tehdä, mahdollistavat parempien ja monipuolisempine palveluiden tarjoamisen esim. kirjastopalveluissa.

Palveluverkkotyöryhmän linjauksissa tuottavuuden paranemista ja taloudellista säästöä syntyy kiinteistökustannusten pienentymisestä, työvoimakustannusten pienentymisestä ja henkilökunnan yhteiskäytön synergiaeduista sekä tukipalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten pienentymisestä (mm. ateriapalvelut). Ratkaisut vaativat myös jonkin verran investointeja mutta luopumalla useista huonokuntoisista tiloista vältytään näiden tilojen peruskorjauksien vaatimilta investoinneilta.

Laskelma taloudellisista vaikutuksista liitteenä.

7. Palveluverkkojen yhteistyöryhmän työn jatkuminen

Kaupunginhallituksen asettaman palveluverkkojen yhteistyöryhmän työ päättyy loppuraportin luovuttamiseen helmikuussa 2011.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt erillisen 90 000 euron kehittämisrahoituksen vuodelle 2011 Uusi palvelukonsepti ja –verkko -hankkeelle, josta vastaa konsernipalveluiden kehittämispalvelut. Hanke perustuu tiiviiseen yhteistyöhön toimialojen kesken ja tarvittavaan ulkopuolisen asiantuntemuksen käyttöön. Kaupungin johtoryhmä valvoo hankkeen etenemistä ja kaupunginhallitusta informoidaan säännöllisesti hankkeen etenemisestä. Hankkeen toteutusaika on v. 2011-2012.

Uusi palvelukonsepti ja –verkko -hankkeen tavoitteena on:

- tuottaa yleisiä linjauksia uudeksi palvelukonseptiksi
- tuottaa konkreettisia vaihtoehtoja toimialojen palvelut kokoaviksi palveluverkko- ja toimipisteratkaisuiksi siten, että palveluiden saavutettavuus voidaan turvata ja jopa parantaa samalla, kun tuottavuutta ja toiminnan tehokkuutta parannetaan.

Arviot palveluverkkotyöryhmän esitysten säästövaikutuksista

Keskitetään esiopetusta/päivähoitoa Anttilanmäen kouluun	120 000
- tilavuokrat, hallinnolliset kustannukset, opetusryhmät, ateriapalveluiden järjestäminen	
Lyseon ja Salpausselän peruskoulujen sekä Salpausselän ja Lyseon lukioiden yhdistäminen	269 000
-yläkoulu: hallinnolliset kustannukset ja opetusryhmäjärjestelyt 300 000 €/v, tilavuokrien kasvu 31 000 €/v.	
- lukio: tilavuokrien kasvu 120 000 €/v, jonka arvioidaan korvautuvan synergiaetusaästöillä	
Esiopetuksen ja päivähoidon keskittäminen koulukiinteistöihin: Liipola-Kaikuharju, Jalkaranta *	50 000
- ateriapalveluiden järjestäminen, hallinnolliset kustannukset päiväkotien yhdistyessä	
Metsäkankaan koulutoiminnan siirtäminen Kärpäsen kouluun	460 000
- kiinteistökulut, hallinnon kustannukset, opetusryhmät	
Päivähoidon ja esiopetuksen keskittäminen Metsäkankaan koulukiinteistöön*	30 000
- hallinnolliset kustannukset päiväkotien yhdistyessä, ateriapalvelut	
Kiveriön kirjaston lakkauttaminen	75 000
- tilavuokrat, henkilöstökulut, aineistokulut	
Keskitetään nuorisotoimen keskustan alueen toimipisteet yhteen kiinteistöön	10 000
- toiminnalliset edellytyksen paranevat, henkilöstön käyttö tehostuu	
Yhteispalvelut Etelä-Lahdessa	
Yhden palvelupisteen malli	
- synergiaetu: yhteishenkilökunnan käyttömahdollisuus, säästöt henkilöstökuluissa ja aineistokuluissa	
- tilavuokrien mahdollinen kasvu selvitettävä (nykyiset vuokrat n. 100 000 €/v)	
Kahden palvelupisteen malli	
- kalliimpi vaihtoehto kuin yhden palvelupisteen malli	
Yhteensä	n. 1 milj. €/v

*Esiopetuksen ja päivähoidon keskittämisessä Liipola-Kaikuharjun, Jalkarannan ja Metsäkankaan koulukiinteistöihin ei ole huomioitu peruskorjauksesta aiheutuvia tilavuokria. Myöskään vapautuvista päiväkotikiinteistöistä säästyviä vuokria ei ole huomioitu.